

OD AUTORA	5
PRZEDMOWA DO WYDANIA DRUGIEGO	10
PRZEDMOWA DO WYDANIA TRZECIEGO	12
I. LITWA I JEJ ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE	
Pochodzenie i znaczenie nazwy Litwa	13
Położenie Litwy	15
Rzeźba powierzchni	16
Rzeki i jeziora	17
Gleby	18
Lasy i łąki	18
Zwierzęta	19
Klimat	20
Bogactwa naturalne	20
II. POCZĄTKI LITWY	
Zagadka pochodzenia Litwinów	22
Najdawniejsze ludy i kultury na Litwie	23
Sporne początki Bałtów	25
Kwestia wspólnoty bałto-słowiańskiej	28
Podział Bałtów	29
Bałtowie zachodni w pierwszej połowie I tys. n.e.	30
Zajęcia gospodarcze Bałtów w I połowie I tys. n.e.	31
Rozwój gospodarki i różnicowanie majątkowe Bałtów w drugiej połowie I tys. n.e.	33
Początki społeczeństwa klasowego u Bałtów w VIII—XII w.	34
Organizacje plemienne na Litwie w drugiej połowie I i na początku II tys. n.e.	36
Skupienie władzy politycznej przez wieszpaców na przełomie I i II tys. n.e.	37
Najazdy wikingów na ziemie litewskie w końcu I tys. n.e.	38
Litwa na widowni historycznej w 1009 r.	39
Najazdy ruskie i duńskie na Litwę w X—XI w.	39
Łupieskie napady Litwinów na Ruś w XII w.	40
Litwini w walce z agresją niemiecką nad Bałtykiem na przełomie XII i XIII w.	41
Litwa wobec Polski w zaraniu swoich dziejów	42
III. PAŃSTWO LITEWSKIE W XIII I XIV WIEKU	
Przysłanki zjednoczenia państwowego Litwy	43
Powstanie związku plemion litewskich w początku XIII w.	44
Ośrodki państwowotwórcze na Litwie i Żmudzi przed połową XIII w.	45
Utworzenie monarchii litewskiej za Mendoga w połowie XIII w.	46
Litwa w walce z wrogą koalicją rusko-krzyżacką	48

Pogrom Krzyżaków i ponowne zjednoczenie Litwy 1260—1261	49
Upadek Mendoga i odbudowa państwa przez Wojsięka 1263—1267	50
Umocnienie państwa za Trojdena i Witenesa	50
Wzrost potęgi Litwy za Giedymina	52
Wielkomocarstwowa polityka Litwy za Olgierda i Kiejstuta	54
Wzrost agresji krzyżackiej na Litwę w drugiej połowie XIV w.	55
Kryzys państwa i walka Jagielly z Kiejstutem	56
Obszar i zaludnienie Litwy etnicznej w XIII—XIV w.	58
Bojarstwo litewskie w XIII—XIV w.	59
Ludność włościańska na Litwie w XIV w.	60
Początki miast i handel w XIII—XIV w.	60
Organizacja państwowa w XIV w.	61
Obronność kraju w XIV w.	63
Wierzenia religijne Litwinów w XIII—XIV w.	64
Rozwój narodowości litewskiej w XIII—XIV w.	65
Charakter państwa litewskiego w XIII—XIV w.	66
4	
IV. LITWA W UNII Z POLSKĄ U SZCZYTU SWEJ POTĘGI OD SCHYLKU XIV DO POŁOWY XV WIEKU	
Przyczyny unii z Polską	67
Unia Litwy z Polską 1385—1386	71
Chrzest Litwy w 1387 r. i jego znaczenie	73
Uprzywilejowanie gospodarcze kościoła katolickiego 1387—1430	74
Przywilej dla bojarów litewskich z 1387 r.	75
Wojna domowa między Witoldem a Jagiellą. Szczyt agresji krzyżackiej 1390— —1392	75
Wielkomocarstwowa polityka Witolda w latach 1392—1399	77
Wznowienie unii polsko-litewskiej 1400—1401	79
Wyprawy Witolda na Ruś 1401—1408	79
Wielka wojna z Krzyżakami i zwycięstwo pod Grunwaldem 1409—1410	80
Unia horodelska 1413 r.	81
Polityka kościelna Witolda	82
Zakończenie wojen z Zakonem krzyżackim w 1422 r.	82
Witold u szczytu sławy	83
Wojna domowa między Świdrygiellą a Zygmuntem Kiejstutowiczem	85
Postępy osadnictwa litewskiego w pierwszej połowie XV w.	87
Początki latyfundiów magnackich za Witolda	87
Uprzywilejowanie bojarów na początku XV w.	88
Ucisk ludności wiejskiej na przełomie XIV i XV w.	89
Rozwój miast i handlu od końca XIV do połowy XV w.	90
Ożywienie kulturalne na Litwie na przełomie XIV i XV w.	91
V. LITWA POD RZĄDAMI MOZNOWŁADCÓW OD POŁOWY XV DO POŁOWY XVI WIEKU	
Rozwój osadnictwa i zaludnienia Litwy	93
Rozwój gospodarczy	94
Handel w XV—XVI w.	96
Rozszerzenie uprzywilejowania bojarów i powstanie stanu szlacheckiego	97
Zróżnicowanie majątkowe bojarów-szlachty w początku XVI w.	100
Rozwój folwarku i pańszczyzny od końca XV do połowy XVI w.	101
Wzrost wyzysku poddanego chłopstwa w pierwszej połowie XVI w.	103
Powstanie chłopskie na Żmudzi 1535—1537	104
Centralizacja państwa w drugiej połowie XV w.	105
Sejm i prawodawstwo	106
Rządy oligarchii magnackiej	107
Spory o unię z Polakami w XV—XVI w.	108

Wzrost zagrożenia Litwy ze strony Moskwy w końcu XV w.	109
Wojny Litwy z Moskwą o „dominium Russiae” na przełomie XV i XVI w.	110
Postępy życia kulturalnego od połowy XV w.	112
Legenda o założeniu Wilna i podanie o Birucie	113
Odrodzenie i reformacja na Litwie w połowie XVI w.	116
Pierwsza książka litewska 1547 r.	118

VI. LITWA W DOBIE ROZKWITU OD POŁOWY XVI DO POŁOWY XVII WIEKU

Potrzeba reform państwowych	120
Reforma włóczna w drugiej połowie XVI w.	120
Nowy podział administracyjny i wojskowy 1566 r.	124
Uzbrojenie litewskiego pospolitego ruszenia w XVI w.	124
Reforma sądownictwa 1566 r.,	125
Statuty litewskie 1566 i 1588 r.	126
Wojna inflancka 1562—1564	126
Unia lubelska 1569 r.	127
Demokracja szlachecka i pańska anarchia na przełomie XVI i XVII w.	129
Polonizacja szlachty litewskiej w XVI w.	131
Parlamentaryzm litewski po 1569 r.	131
Zygmunt August i Barbara Radziwiłłówna	132
Reformacja	134
Tolerancja i spory religijne	136
Ruch narodowo-kulturalny w końcu XVI w.	137
Dauksza — orędownik litewskości	139
Założenie Akademii Wileńskiej w 1579 r.	141
Osiągnięcia nauki litewskiej w końcu XVI i w pierwszej połowie XVII w.	143
Rozwój wewnętrzny Litwy w drugiej połowie XVI i w pierwszej połowie XVII w.	146
Świetność Wilna przed połową XVII w.	147
Wznowienie wojny z Moskwą o Inflanty 1579—1581	149
Wojny ze Szwecją i Moskwą w pierwszej połowie XVII w.	149

VII. LITWA W EPOCE UPADKU (1648—1750) I WALKI O NAPRAWĘ PAŃSTWA (1750—1795)

Litwa w walce z powstaniem ludu ukraińskiego 1648 r.	152
Najazd moskiewski na Litwę 1655 r.	153
Potop szwedzki i zdrada magnatów w 1655 r.	153
Wojna narodowowyzwoleńcza na Litwie przeciw Szwedom i Moskwie 1657— —1661	155
Zniszczenia wojenne	156
Zawierucha wojenna w początku XVIII w.	157
Wyludnienie kraju w początku XVIII w.	159
Odbudowa zniszczeń i zaludnienie kraju w końcu XVIII w.	160
Nawrót gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w drugiej połowie XVIII w.	161
Powstanie chłopów szawelskich w 1769 r.	163
Próby reform chłopskich w drugiej połowie XVIII w.	164
Początki manufaktur i handel w drugiej połowie XVIII w.	166
Anarchia magnatów i szlachty w XVII—XVIII w.	168
Panowanie języka polskiego na Litwie w XVII—XVIII w.	170
Upadek życia kulturalnego na przełomie XVII i XVIII w.	170
Donelaitis — ojciec litewskiej literatury pięknej	172
Twórczość ludowa w XVII—XVIII w.	173
Barok i klasycyzm w architekturze	173
Komisja Edukacji Narodowej 1773—1803	174
Nierząd i walka o reformę państwa w ostatniej ćwierci XVIII w.	176
Wrzenie rewolucyjne na Litwie po Konstytucji 3 maja 1791 r.	178

Powstanie 1794 r.	179
Kłęska powstania i rozbiór Litwy przez Rosję i Prusy w 1795 r.	180
VIII. LITWA POD BERLEM CARÓW U SCHYLKU EPOKI FEUDALNEJ (1795—1861)	
Uwsteczzenie społecznego rozwoju Litwy	181
Sprawa chłopska na Litwie w początku XIX w.	184
Litwa w 1812 r.	186
Sprawa zniesienia poddaństwa na Litwie w latach 1815—1819	188
Prześladowanie patriotycznej młodzieży przez carat w 1823 r.	189
Rozwój oświaty i kultury na Litwie w pierwszej ćwierci XIX w.	190
Narodowo-kulturalny ruch szlachty litewskiej na początku XIX w.	191
Powstanie 1831 r. na Litwie	193
Początki ucisku narodowego Litwinów po 1831 r.	195
Tajne organizacje niepodległościowe na Litwie przed połową XVI w.	196
Litwa w czasie Wiosny Ludów	196
Zmiany w położeniu chłopów w połowie XIX w.	197
Wzrost zaludnienia Litwy do 1860 r.	198
Wielka własność na Litwie w połowie XIX w.	198
Oznaki postępu w rolnictwie w pierwszej połowie XIX w.	198
Pierwociny przemysłu na Litwie w pierwszej połowie XIX w.	199
Ożywienie litewskiego ruchu narodowo-kulturalnego w połowie XIX w.	200
IX. ODRODZENIE NARODOWE LITWY (1861—1904)	
Kryzys feudalizmu i zniesienie poddaństwa na Litwie w 1861 r.	204
Rewolucyjna propaganda powstańcza na Litwie 1861—1862	205
Powstanie 1863 r. na Litwie	206
Wieś litewska po reformie 1861—1864	211
Reformy państwowe 1864—1875 w Rosji a Litwa	212
Szkolnictwo	214
Rusyfikacja i zakaz druków litewskich w 1865 r.	215
Walka Litwinów o kulturę w latach 1865—1882	216
„Auszra” — przedświt odrodzenia narodowego Litwy 1883—1886	217
Zaludnienie Litwy w końcu XIX w. i rozwój przemysłu	221
Tworzenie się klasy robotniczej na Litwie w końcu XIX w.	222
Kapitalistyczne przeobrażenia i sprzeczności na wsi litewskiej u schyłku XIX w.	223
Początki ruchu narodowyzwoleńczego Litwinów po 1890 r.	224
Początki rewolucyjnego ruchu socjalistycznego na Litwie	227
Powstanie partii socjalistycznych	230
Rozwój piśmiennictwa litewskiego na przełomie XIX i XX w.	234
Narodziny narodowego teatru i sztuki litewskiej	237
Przejawy odrodzenia w ludzie w końcu XIX w.	238
Powstanie polskich obszarów językowych na Litwie	239
Stosunki polsko-litewskie na przełomie XIX i XX w.	241
Zniesienie zakazu druków litewskich w 1904 r.	242
X. LITWA W DOBIE REWOLUCJI I REAKCJI (1905—1914)	
Wybuch rewolucji w Rosji i jej odgłosy na Litwie	244
Narastanie rewolucji na Litwie	245
Sejm litewski w Wilnie	248
Zdławienie rewolucji przez carat	249
Wzrost burżuazji wiejskiej i przemysłu	250
Ruch robotniczy i ludowy w latach reakcji	251
Klerykałowie i nacjonałści w walce z postępow	252

Litewski ruch kulturalny i naukowy	253
Narastanie konfliktu polsko-litewskiego	256
Krajowcy i postępowcy polscy na Litwie wobec Litwinów	258
XI. LITWA PODCZAS I WOJNY ŚWIATOWEJ (1914—1918)	
Spółeczeństwo litewskie wobec wojny	260
Zajęcie Litwy przez Niemców w 1915 r.	262
Polityka Niemców wobec Litwy 1915—1916	263
Działalność polityczna Litwinów na zachodzie Europy i w kraju 1915—1916	265
Sprawa Litwy po rewolucji lutowej 1917 r. w Rosji	266
Utworzenie Taryby za zgodą Niemiec	267
Deklaracje o niepodległości i sojuszu Litwy z Niemcami	269
Początki burżuazyjnego państwa litewskiego w 1918 r.	271
Polityka polska wobec Litwy 1915—1918	273
Polacy litewscy wobec niepodległości Litwy 1915—1918	275
XII. LITWA NIEPODLEGŁA MIĘDZY DEMOKRACJĄ A FASZYZMEM (1918—1940)	
Wzrost nastrojów rewolucyjnych w Litwie w 1918 r.	277
Powstanie Litwy radzieckiej	278
Utworzenie litewsko-białoruskiej republiki radzieckiej i jej upadek	280
Umocnienie się Litwy burżuazyjnej i jej zatarg z Polską w 1919 r.	282
Sejm ustawodawczy 1920 r.	283
Konflikt polsko-litewski o Wilno w 1920 r.	285
„Żeligada”	286
Litwa w walce o Wilno	287
Kryzys demokracji litewskiej 1923—1926	288
Faszystowski przewrót grudniowy 1926 r.	290
Faszyzacja Litwy 1927—1938	291
Kościół katolicki a państwo litewskie	296
Działalność Komunistycznej Partii Litwy w latach 1921—1938	297
Spór polsko-litewski o Wilno 1921—1928	299
Piłsudski i Voldemaras. Pokój czy wojna	300
Odzyskanie Kłajpedy w 1923 r.	301
Terytorium, zaludnienie i struktura społeczno-gospodarcza Litwy	303
Reforma rolna	309
Rozwój oświaty, nauki, kultury i sztuki	312
Blaski i nędze literatury	316
Rozwój sportu. Tragiczny lot Dariusza i Girėnasa	318
Współpraca naukowo-kulturalna Polaków i Litwinów	319
Ultimatum polskie do Litwy w 1938 r. i nawiązanie stosunków dyplomatycznych	320
Utrata Kłajpedy na rzecz Niemiec w marcu 1939 r.	323
Odzyskanie Wilna w październiku 1939 r. Kryzys w stosunkach litewsko-radzieckich	324
Utworzenie Litwy radzieckiej	327
WAŻNIEJSZE WYDARZENIA PO ROKU 1940	328
BIBLIOGRAFIA	341
INDEKS NAZWISK	362
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH I ETNICZNYCH	380
SPIS ILUSTRACJI	388
SPIS MAP	391